

Ainevaldkond SOTSIAALAINED

Ainevaldkonna õppeainete ja nädalatundide jaotumine kooliastmeti põhikoolis

I kooliaste

Inimeseõpetus 2 nädalatundi

II kooliaste

Inimeseõpetus 2 nädalatundi

ajalugu 4 nädalatundi

ühiskonnaõpetus 1 nädalatundi

III kooliaste

Inimeseõpetus 2 nädalatundi

Ajalugu 6 nädalatundi.

ühiskonnaõpetus 2 nädalatundi

Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine klassiti põhikoolis

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Kokku
Inimeseõpetus		1	1		1	1	1	1		6
Ajalugu					2	2	2	2	2	10
Ühiskonnaõpetus				1					2	3

AJALUGU PÕHIKOO LIS

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu;
- 2) tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
- 3) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 4) leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
- 5) kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
- 6) mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsid;
- 7) tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.

Ajalugu - 5. klass, 2 tundi nädalas (70 tundi)

5. klassi lõpetaja õpitulemused

- kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *sajand*, *aastatuhat*, *eKr*, *pKr*, *araabia number*, *Rooma number*, *ajaloo periodiseerimine*;
- teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega, kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas;
- kirjeldab mõnda minevikusündmust, mineviku inimeste eluolu;
- leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;

- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- kasutab ajalookaarti.

Ajaarvamine

Teema läbimisel õpilane:

- kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine;
- kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus;
- leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- kasutab ajalookaarti.

Õppesisu

Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.

Ajalooallikad

Teema läbimisel õpilane:

- teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest;
- töötab lihtsamate allikatega;
- kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas.

Õppesisu

Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.

Eluolu

Teema läbimisel õpilane:

- kirjeldab mõnda minevikusündmust, mineviku inimeste eluolu;
- leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- kasutab ajalookaarti.

Õppesisu

Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.

Ajaarvamine

Teema läbimisel õpilane:

- kirjeldab mõnda minevikusündmust, inimeste eluolu minevikus;
- leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- kasutab ajalookaarti.

Õppesisu

Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.

Ajalugu - 6. klass, 2 tundi nädalas (70 tundi)

Muinasaeg

Teema läbimisel õpilane:

- kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- näitab kaardil ning põhjendab, miks ja millistes piirkondades sai alguse põlluharimine;
- teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim*;
- teab, et Eesti esimesed asustusala olid Pulli ja Kunda inimasula, ja näitab neid kaardil.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad:

Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Ajalugu ja ajalooallikad, kuidas allikmaterjale tõlgendada. Muinasaja arengujärgud ja nende üldisloomustus, kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutuselevõtmine, Eesti muinasaja üldisloomustus: Pulli, Kunda.

Süvendavad/laiendavad teemad:

Inimasustuse teke ja levik, antropogenees. Taime- ja loomakasvatuse algus, esimeste põlluharijate ja karjakasvatajate asualad. Eesti ala vanim asustus: viimane jääaeg – Eesti ajaloo künnis, keskmise kiviaja Kunda kultuuri asulad, Kunda kultuuri asukad ja nende päritolu. Eesti nooremal kiviajal, varaneoliitikum ja savinõude valmistamine, kammkeraamika levik. Metalliaeg Eestis: ajajärgu üldisloomustus, viljelusmajanduse arenemine, vanimad põllud: Saha-Loo, Rebala, kindlustatud asulad, kivikirstkalmed.

Vanad Idamaad

Teema läbimisel õpilane:

- selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat;
- selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel;
- tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiin, matemaatika, astronoomia, kirjandus, kujutav kunst, Egiptuse püramiidid, Babüloni rippaiad; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;
- teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon, selgitab, mis on Vana Testament;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester*;
- teab, kes olid järgmised isikuid ja iseloomustab nende tegevust: Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon, Hammurapi, Mooses, Taavet.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad:

Vanaaja sisu ja üldisloomustus: ajalised piirid, looduslikud olud. Vana-Egiptus: Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Mesopotaamia: sumerite linnriigid, leiutised: ratas, potikeder, Hammurapi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament.

Süvendavad/laiendavad teemad:

Lähis-Ida kultuurivahendajad: hetiitide kultuur, Foiniikia meresõitjad ja tähestik, Pärsia impeerium. Vana-Ida kõrgkultuuride põhijooned ja koht maailma ajaloos. Vana-India: suurlinnad Induse ääres, aarjalaste sissereändamine, kastikord, India kultuur: usulised tõekspidamised, budism ja selle levik, kunst, kirjandus, arvutussüsteem, male. Vana-Hiina: riikide tekkimine, Hiina keisririigi algus, Hiina Hani dünastia ajal, Hiina kultuur, Hiina müür, Siiditee.

Vana-Kreeka

Teema läbimisel õpilane:

- näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat, Spartat, riigi laienemist hellenismi perioodil;

- teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;
- tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal;
- kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *polis*, *rahvakoosolek*, *akropol*, *agoraa*, *türann*, *aristokraatia*, *demokraatia*, *kodanik*, *ori*, *eepos*, *olümpiamängud*, *teater*, *tragöödia*, *komöödia*, *skulptuur*, *Trooja sõda*, *hellenid*, *tähestik*;
- teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles, Aleksander Suur.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad:

Vanim kõrgkultuur Euroopas: Kreeka loodus ja rahvastik, Kreeta ja Mükeene kultuur. Kreeka linnriigid: ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas, linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale, Aleksander Suure sõjaretk ja maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja eluolu, kultuur ja religioon Hellase maailma ühedajana, olümpiamängud, religioon ja mütoloogia, Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus: Herodotos, teater, kunst: arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal, hellenite igapäevaelu, hellenistlik kultuur, Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.

Süvendavad/laiendavad teemad:

Vana-Kreeka kolonisatsioon: Kreeka kolooniad Vahemere ja Musta mere rannikul, kreeklased ja barbarid. Kreeka linnriikide kaubanduslikud ja kultuurisidemed kohalike hõimudega ning Kreeka-Pärsia sõjad, pärslaste vallutused Väike-Aasias, Maratoni, Termopüülide ja Salamise lahingud, Vana-Kreeka näitekirjandus, kõnekunst, filosoofia (Demokritos, Sokrates, Platon, Aristoteles), skulptorid (Pheidias, Myron), muud teadused. Maailmaimed

Vana-Rooma

Teema läbimisel õpilane:

- näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat;
- teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;
- selgitab Rooma riigikorda eri aegadel;
- iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *vabariik*, *foorum*, *kapitoolium*, *Colosseum*, *patriits*, *plebei*, *konsul*, *senat*, *rahvatribuun*, *orjandus*, *amfiteater*, *gladiaator*, *leegion*, *kodusõda*, *kristlus*, *piibel*, *Rooma õigus*, *provints*, *Ida-Rooma*, *Lääne-Rooma*, *Kartaago*, *Konstantinoopol*, *ladina keel*;
- teab, kes olid järgmised isikuid ja iseloomustab nende tegevust: Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus, Jeesus Kristus.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad:

Rooma riigi tekkimine: looduslikud olud, Rooma linna tekkimine, kuningad, vabariigi algus. Rooma vabariik: ühiskondlik korraldus, Rooma võimu laienemine Vahemere maades.

Hannibal. Kodusõjad Roomas. Caesar. Vabariigi lõpp. Rooma keisririik, ühiskondlik korraldus. Augustus. Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur ja eluolu: rahvas ja eluolu, Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn, kunst ja arhitektuur, avalikud mängud, Rooma õigus, ristiusu teke, Uus Testament.

Süvendavad/laiendavad teemad:

Etruskid: linnriigid, kultuur. Orjandus ja talupoegade laostumine, orjus Roomas ja Spartacuse ülestõus, vendade Gracchuste reformiliikumine. Suur rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi lõpp. Vana-Rooma kultuur: kõnekunst ja kirjandus: Cicero, Caesar, Vergilius, teadus: Tacitus, usund, kultuuripärand, kreeka kultuuri mõju. Ristiusu levik Rooma riigis, Jeesus Kristuse elu,

Ajalugu - 7. klass, 2 tundi nädalas (70 tundi)

Maailm keskajal (476–1492)

Teema läbimisel õpilane:

- iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi, kiriku osa keskaja ühiskonnas kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad; iseloomustab keskaegse linna eluolu;
- iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist;
- iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi;
- kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;
- toob esile ristsõdade eesmärgid ja tulemused;
- nimetab Eesti muinasmaakondi ning suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust;
- teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, mošee, Meka*;
- teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Karl Suur, Justinianus I, Muhamed.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad:

Keskaja koht maailma ajaloos: keskaja ühiskonna üldiseloomustus, periodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt. Kirik ja kultuur keskajal: ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, ristsõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil. Frangi riik: Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Araablased: Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale. Bütsants: Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I. Vana-Vene riigi teke. Linnad ja kaubandus: linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine. Põhja-Euroopa ja Eesti: Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked. Eesti keskajal: eluolu muinasaja lõpus, muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine. Liivi ordu. Linnad. Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel: Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine, eluolu keskajal.

Süvendavad/laiendavad teemad:

Keskaja ajaloo allikad: kroonikad ja ürikud. Keskaja probleem väljaspool Euroopat. Ristiusu kirik: ristiusu levik, kirikuinstitutsioonid, paavstivõimu tugevnemine, Innocentius III, ketserid ja inkvisitsioon, Ida-Lääne kiriku vastuolu, vaimulikud rüütliordud, eremiidid, Püha Antonius. Rüütli- ja talurahvakultuur. Karolingide renessans. Araabia kalifaat. Ida-Rooma eriseisund barbarite ekspansiooni ajal, ristiusk Bütsantsis, Bütsantsi kultuuri- ja teadussaavutused, Bütsantsi võitlus naabritega. Ketserlikud liikumised. Muistsete skandinaavlaste maailmapilt ja jumalad, viikingid ja Ameerika avastamine. Jüriöö ülestõus. Keskaja lõpp Euroopas: Saksamaa killustatus, tugev kuningavõim Inglismaal, 100-aastane sõda.

Maailm varauusajal (1492-1600)

Teema läbimisel õpilane:

- teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
- iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;

- seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism*;
- teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Kolumbus, Martin Luther, Leonardo da Vinci.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad:

Ühiskond varauusajal: uue maailmapildi kujunemine, tehnoloogia areng, majanduslikud suhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci. Suured maadeavastused ja koloniaalvallutused: Indiasse viiva mereteede avastamine, Ameerika avastamine, esimene übermaailmareis, koloniaalvallutused, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades. Reformatsioon: reformatsioon Saksamaal ja Šveitsis. Martin Luther. Vastureformatsioon ja katoliku kiriku uuenemine, jesuiitide ordu, ususõjad Euroopas. Eesti 16. sajandil: reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed, jesuiidid Eestis.

Ajalugu - 8. klass, 2 tundi nädalas (70 tundi)

8. klassi lõpetaja õpitulemused

- mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- tuleb toime eesti kirjakeelega isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides; järgib

Maailm 1600–1815

Teema läbimisel õpilane:

- teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
- iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;
- selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
- toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
- teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil;
- teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
- iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *valgustus, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism*;
- teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Napoleon, Louis XIV, Peeter I, Voltaire.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad:

Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas: absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II. Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus: valitsemine: keskvoim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). USA iseseisvumine: Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu: Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, jakobiinide diktatuur, Napoleoni keisririik ja reformid, revolutsiooni mõju eluolule ja kultuurile, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. Kultuur: barokk, klassitsism.

Süvendavad/laiendavad teemad:

Valgustatud absolutism Venemaa näitel (Katariina II), Joseph II ja Austria. Euroopa 17. ja 18. sajandi sõdades. Eesti 17.-18. sajandil: halduskorraldus, keskvõimu tugevdamine Karl XI ja Katariina II ajal, teised rahvusrühmad Eestis. Inglise kolooniad Põhja-Ameerikas. Napoleoni aeg: koalitsioonisõjad ning 1812. aasta Vene-Prantsuse sõda.

Maailm 1815–1918

Teema läbimisel õpilane:

- näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
- iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
- selgitab Eesti iseseisvumist;
- teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism*.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad:

Industriaalühiskonna kujunemine: tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused. Rahvuslus ja rahvusriigid: rahvosluse tõus Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik.

Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul : Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed. Esimene maailmasõda: uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, Compiègne'i vaherahu, 1917. aasta revolutsioonid Venemaal ja Eestis maailmasõja mõju Eestile, Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine.

Süvendavad/laiendavad teemad:

Tehnilised leiutised 18. – 19. saj. Uusaja majandusõpetused. Koloniaalimpeeriumide rajamine. Maailmamajanduse kujunemine. Rahvuslik vabadusliikumine Itaalias. Põhja-Ameerika 19. sajandil. Inglismaa ja Prantsusmaa 19. sajandil. Venemaa 19. sajandil. Eesti 19. saj.: usuvahetusliikumine ja väljarändamine, seltsiliikumine. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: kunst, muusika, teater, kirjandus, teadus ja tehnika.

Ajalugu - 9. klass, 2 tundi nädalas (70 tundi)

Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939

Teema läbimisel õpilane:

- näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem);
- toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
- iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
- iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu*;
- teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson;

Õppesisu

Kohustuslikud teemad:

Rahvusvaheline olukord: Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas. Maailmamajandus: ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed. Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail: demokraatia ja diktatuuri põhijooned, demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel. Eesti Vabariik: Vabadussõda, Asutav Kogu: maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika. Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel: uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng: aatomiuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid.

Süvendavad/laiendavad teemad:

Rahvusvahelised suhted 1930. aastail: Saksamaa taasrelvastumine, Berliini-Rooma telg, Antikominterni pakt, kodusõda Hispaanias. Majanduskriisi mõju erinevatele riikidele. Demokraatia laienemine, demokraatlikud ja mittedemokraatlikud liikumised, demokraatia Suurbritannia ja Prantsusmaa näitel. Diktatuuririikide vägivallapoliitika: näljahäda Ukrainas, repressioonid, rassipoliitika Saksamaal. Eesti Vabariik: 1. detsember 1924, Eesti Vabariigi poliitikud K. Päts, J. Tõnisson, A. Larka, J. Laidoner, J. Poska, Eesti Vabariigi põhiseadused, Balti Liit. Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel: mood, muusika, tants, kirjandus ja kunst, naine ja ühiskondlik elu, propaganda.

Teine maailmasõda 1939–1945

Teema läbimisel õpilane:

- näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel;
- iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;
- selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;
- teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ning tagajärjed;
- teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ja mis riikidest moodustus Hitlerivastane koalitsioon;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *MRP*, *holokaust*, *küüditamine*, *baaside leping*, *okupatsioon*, *Atlandi Harta*, *ÜRO*.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad

Rahvusvaheline olukord: lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloomustus: sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled, rinded, holokaust, ÜRO asutamine. Eesti Teise maailmasõja ajal: baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioonid.

Süvendavad/laiendavad teemad

Lepituspoliitika/rahustamispoliitika ja selle mõju. Anschluss. Teine maailmasõda: Saksamaa ja NSV Liidu kallaletung Poolale. Katõn. Talvesõda. Sõjategevus Euroopas ja NSV Liidu territooriumil. Saksamaa ja Jaapani kapituleerumine. Tuumarelva kasutamine USA poolt. Hitlerivastase koalitsiooni kujunemine, Atlandi Harta, Ühinenud Rahvaste deklaratsioon.

Teherani, Jalta ja Potsdami konverentsid. F. D. Roosevelt, J. Stalin, W. Churchill. Eestlased Saksa ja Nõukogude sõjaväes, soomepoisid, iseseisvuse taastamise katse, massiline pagemine Eestist.

Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000

Teema läbimisel õpilane:

- iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
- näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel

- kaardil 1990. aastail;
- iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
- iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
- toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
- analüüsib Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
- iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika*, *glasnost*, *külm sõda*, *kriisikolle*, *kollektiviseerimine*, *industrialiseerimine*, *plaanimajandus*, *massirepressioon*, *Atlandi Harta*, *Euroopa Liit*, *NATO*, *Balti kett*, *laulev revolutsioon*;
- teab, kes olid järgmised isikud, ja iseloomustab nende tegevust: Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar, Mart Laar.

Õppesisu

Kohustuslikud teemad

Külm sõda: külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kahepooluselise maailma kujunemine: Trumani doktriin, Marshalli plaan, Berliini blokaad ja Saksamaa lõhestamine, kriisid ja sõjad: Kuuba kriis, Berliini müür, Vietnami sõda. Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel, USA ühiskond: sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika, Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng. Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted. Kommunistlikud riigid: kommunistliku süsteemi teke, kommunistlike riikide poliitika ja majanduse iseloomulikud jooned. NSV Liit: stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti Nõukogude okupatsiooni all. piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu. Kommunistliku süsteemi lagunemine: perestroika ja glasnost, M. Gorbatšov, B. Jeltsin, Saksamaa ühinemine. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine: Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine. Maailm 1990. aastail: üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud. Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel: teaduse ja tehnika areng: aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.

Süvendavad/laiendavad teemad

NATO moodustamine, Korea sõda, 1956. aasta ülestõus Ungaris, Praha kevad 1968. aastal, Suessi kriis, Berliini kriis pingelõdvendus. Koloniaalsüsteemi lagunemine: uute sõltumatute riikide tekkimine, iseseisvumisjärgsed arengusuunad ja probleemid, J. Kennedy, R. Reagan, Vietnami sõja mõju, K. Adenauer, W. Brandt, uus idapoliitika, sotsiaalne turumajandus, Euroopa Ühenduse rajamine, laienemine ja areng. Hiina RV: Mao Zedong, kommunistlikud ümberkujundused, HRV välissuhted, liberaliseerimine, Deng Xiaoping. VLO, VMN, sotsialismimaad Euroopas, „Solidarsus” Poolas. EKP KK VIII pleenum, vastupanuliikumine, Välis-Eesti. Riigipöördekatse NSV Liidus, VLO ja VMNi lagunemine, Berliini müüri langemine, Läti ja Leedu iseseisvuse taastamine. ENSV-st saab EV: fosforiidikampaania, IME, Eesti Muinsuskaitse Selts, Rahvarinde moodustamine, suveräänsusdeklaratsioon, Eesti Vabariigi kodanike komiteede liikumine, Põhiseaduse Assamblee moodustamine, rahareform, võõrvägede väljaviimine. ÜRO ülesanded ja põhitegevus nüüdismaailmas, maailmamajandus pärast II maailmasõda, Rahvusvaheline Valuutafond, Maailmapank. Globaalprobleemid. 20. saj. II poole kirjandus ja kunst, kino ja film ning muusika.

Üldalused

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Gümnaasiumi ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna;
- 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu;
- 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti;
- 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana;
- 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt;
- 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloo fakti tõlgendusest ja arvamusest;
- 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.

Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetus aitab õpilasel omandada kultuuriruumis ja ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi ning teadvustada ja analüüsida minevikunähtuste muutlikkust, tõlgendatavust, omavahelisi seoseid ning seoseid tänapäevaga. Käsitletakse inimeste igapäevaelu ja maailmapilti, ühiskonna, kultuuri ja mõtteviisi, sh väärtushinnangute muutumist ning ajaloolisi isikuid ja sündmusi nii enda kui ka teiste vaatenurgast lähtuvalt.

Gümnaasiumi ajalooõpetuse kursuste järjekord on kronoloogilis-temaatiline, st ajaloolisi probleeme käsitletakse kronoloogilist järgnevust silmas pidades. Gümnaasiumi algul ei ole õpilastele jõukohane temaatiliseks käsitluseks vajalik ajaluliselt ja kultuuriliselt kaugemate valdkondade vaheliste seoste loomise ning nägemise oskus. Temaatilise käsitluseni jõutakse gümnaasiumi lõpul lähiajaloo III kursusega, mida õppides saab õppija toetuda varem omandatud. Ainesisus, suurte teemablokkide sees võib rakendada võrdluse ja üldistuse tegemiseks temaatilist käsitlust kõigis kursustes.

Ajalugu õpitakse **6 kohustuslikku kursust**:

1. Üldajalugu"
2. Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)
3. Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)
4. Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel
5. Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel
6. Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm

3 valdkonna valikkursust:

1. Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat
2. Üldajalugu – Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu.
3. Arheoloogia

Eesti ajaloo kursuste suurte teemablokkide ees on vastavad üldajaloo teemablokid. Üldajaloo kursuses õpitud teemasid ja põhimõisteid Eesti ajaloo kursuses eraldi esile ei tooda. Kursuste õppimise järjekorras arvestatakse kronoloogilise järgnevuse põhimõtet, st üldajaloo kursus on esimene, seejärel õpitakse Eesti ajalugu ning siis lähiajalugu, valikkursused on 10. klassis.

diskussioon, väitlus, seminar, projektõpe, loovülesande lahendamine (kirja ja kõne koostamine, teemantluuletus, ajaleht jne); skeemi, plaani, võrdleva tabeli, õpimapi koostamine; praktilised ja uurimistööd; töölehe ja kontuurkaardi täitmine, arutluse ja temaatilise kava koostamine, arutluse kirjutamine; infootsing teabeallikatest ja infoanalüüs, referaadi ja ettekande koostamine, retsenseerimine ja esitlemine IKT vahendeid kasutades; allikaanalüüs (dokument, tekst, statistika, pilt, karikatuur jms) ja allika usaldusväärsuse hindamine, töö kaardiga; tegevuspõhine õpe (nt dramatisering, esitluse ja temaatilise ekspositsiooni koostamine, õppekäigu ettevalmistamine ja korraldamine).

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.
2. Kool võimaldab õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.
3. Kool võimaldab kasutada ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid: ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, elulooraamatud ja teabekirjandus, audiovisuaalsed, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid) ning IKT-põhised õppematerjalid.

Hindamine

Ajaloo õpitulemusi hinnates lähtutakse õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest. Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade ajalooõpetuse õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemusi kontrollides tuleb jälgida teadmiste, sh ajaloolase sõnavara ja oskuste tasakaalu. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöö koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust. Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) tunneb ajalooliste ajastute iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi, Eesti ajaloo seoseid Euroopa ja maailma ajalooaga, mõistab ajaloolise arengu järjepidevust ning ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi;
- 2) tunneb maailma olulisemaid kultuurisaavutusi ja mõistab kultuuri järjepidevust, väärtustab kultuurilist mitmekesisust, teadvustab kultuuri rolli enesemääratlemises ning oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana;
- 3) võrdleb ning analüüsib poliitilisi, ühiskondlikke, olmelisi ja/või kultuurilisi arengusuundi ja probleeme, kirjeldab ideoloogiliste ning tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ja väärtushinnangutele, võrdleb suurriikide mõju maailma majandusele ning poliitikale eri ajastutel,

analüüsib riikidevahelist koostööd ja konfliktide lahendamise viise;

4) leiab, selekteerib, refereerib ja analüüsib kriitiliselt infot, erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, hindab allika või käsitluse usaldusväärsust, eristab fakti arvamusest; selgitab sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjuseid;

5) kasutab ajaloolist sõnavara, erinevaid õpivõtteid, korrigeerib oma eksimusi, koostab referaate ja uurimusi, kirjutab arutlusi, osaleb diskussioonis, töötab kaardiga, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab IKT vahendeid;

6) suudab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära.

I kursus „Üldajalugu“

Antiikaeg

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost antiikaja näidete põhjal;
- 2) selgitab antiiktsivilisatsioonide tähtsust maailma ajaloos antiikaja näidete põhjal ning mõistab antiigipärandi olulisust tänapäeval;
- 3) tunneb ning võrdleb demokraatliku ja aristokraatliku linnriigi, Rooma vabariigi ja keisririigi toimimise põhimõtteid;
- 4) iseloomustab religiooni ja mütoloogia osa antiikaja inimese maailmapildis ning kristluse tekkelugu ja kujunemist riigiusuks;
- 5) iseloomustab näidete abil antiikkultuuri saavutusi, toob esile seosed antiikkultuuri ja Euroopa kultuuri kujunemise vahel, töötab ajastut iseloomustavate allikatega ning hindab neid kriitiliselt;
- 6) näitab kaardil Kreeka linnriike ja hellenistliku kultuuri levikuala ning Rooma riigi laienemist;
- 7) teab, kes olid Homeros, Herodotos, Sokrates, Platon, Aristoteles, Perikles, Aleksander Suur, Romulus, Caesar, Augustus, Constantinus Suur, Jeesus ja Paulus, ning iseloomustab nende tegevust;
- 8) teab ja kasutab kontekstis mõisteid polis, aristokraatia, türannia, demokraatia, hellen, barbar, kodanik, senat, konsul, vabariik, keisririik, patriits, plebei, Piibel, Vana Testament, Uus Testament, Rooma õigus.

Keskaeg

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost keskaja kontekstis;
- 2) iseloomustab keskaja ühiskonda ja eluolu ning analüüsib kriitiliselt keskaja erinevaid teabeallikaid;
- 3) iseloomustab kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris ning inimeste mõttemaailma kujundajana;
- 4) teab linnade tekkimise põhjusi ja iseloomustab, kuidas funktsioneeris linnaühiskond;
- 5) iseloomustab islami teket ja levikut ning väärtustab islami kultuuripärandit;
- 6) teab ristsõdade põhjusi ja tulemusi ning mõju kultuurile ja väärtushinnangutele;
- 7) iseloomustab keskaegsete ülikoolide tegevust;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kirik, klooster, vaimulikud ordud, ketserlus, inkvisitsioon, ristsõjad, läänikord, naturaalmajandus, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, skolastika, koraan;
- 9) teab, kes olid Muhamed, Karl Suur, Innocentius III ja Aquino Thomas, ning iseloomustab nende tegevust.

Uusaeg

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemusliku seose ning väärtushinnangute muutumist uusajal;
- 2) iseloomustab uut maailmapilti ning selgitab renessansi, maadeavastuste ja reformatsiooni osa selle kujunemisel; analüüsib kriitiliselt erinevaid teabeallikaid;
- 3) teab, mis mõju avaldasid Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni reformid Euroopale;
- 4) iseloomustab industriaalühiskonda ning analüüsib selle mõju inimeste igapäevaelule;
- 5) näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil;
- 6) tunneb teaduse ja tehnika arengu põhijooni ning tähtsamaid saavutusi uusajal;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid renessanss, humanism, reformatsioon, absolutism, parlamentarism, valgustus, revolutsioon, reform, kapitalism, kolonialism, monopol, urbaniseerumine, sotsialism;
- 8) teab, kes olid Leonardo da Vinci, Christoph Kolumbus, Fernão de Magalhães, Martin Luther, Louis XIV, Voltaire, George Washington, Napoleon, Karl Marx ja Otto von Bismarck, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu:

1. Antiikaeg. Kreeka linnriigid

Valitsemine, kodanikkond, eluolu. Sparta ja Ateena.

Hellenid ja barbarid. Hellenite kasvatus, haridus ja igapäevaelu.

Kreeka kultuur. Mütoloogia ja religioon. Homerose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst. Teater. Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud.

Makedoonia tõus ja hellenism. Aleksander Suur.

Rooma riigi teke ja tõus suurriigiks. Rooma vabariik ja selle korraldus. Armeed. Caesar.

Keisrivõimu kehtestamine. Augustus. Lääne-Rooma ja Ida-Rooma.

Rooma ühiskond, eluolu ja kultuur. Perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma kui antiikaja suurlinn. Ehituskunst. Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks.

Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos

2. Keskaeg. Keskaja algus

Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus.

Frangi riik. Karl Suur. Lääne-Euroopa riikide teke.

Ühiskond ja eluolu. Läänikord. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütlikultuur.

Linnaühiskond. Kaubandus, käsitöö, valitsemine.

Islami teke ja levik. Muhamed. Koraan.

Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet. Keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus. Vaimulikud ordud. Ketserlus.

Ristisõjad. Sõdade põhjused, käik ja tagajärjed

Kultuur ja haridus keskajal. Ülikoolid ja skolastika.

3. Uusaeg. Uue maailmapildi kujunemine

Renessanss ja humanism, maadeavastuste mõjud ja tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon.

Absolutism ja parlamentarism. Poliitiline kaart uusaja alguses. Absolutism Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal. Ameerika Ühendriikide iseseisvumine.

Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade mõju Euroopale. Valgustus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni sõjad, nende mõju Euroopale. Viini kongress. Rahvusluse tõus ja rahvusriikide teke.

Industriaalühiskond. Tööstuslik pööre, industriaalühiskonna iseloomulikud tunnused, masstootmine ja monopolid. Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal.

Õppekirjandus

1. M.Kõiv, Inimene, ühiskond, kultuur I. Vanaaeg – õpik. Avita 2006
2. M.Kõiv, M.Laur. Inimene, ühiskond, kultuur II. Keskaeg – õpik. Avita 2007
3. M. Laur, T.Tannberg. Inimene, ühiskond, kultuur III. Uusaeg – õpik. Avita 2009

Esiaeg

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab ja iseloomustab tähtsamaid Eesti esiaja perioode inimeste tegevusalade ning eluolu muutuste alusel; tõlgendab muististe alusel inimeste eluolu ja ühiskondlikku korraldust ning uskumusi ja vaimulaadi;
- 2) iseloomustab esiaja eestlaste suhteid naaberrahvastega ning vastastikuseid mõjutusi;
- 3) iseloomustab Eesti halduskorraldust ja majanduslikku arengut esiaja lõpul;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisted arheoloogiline kultuur, muistis, muinaslinnus, kalme, maakond, kihelkond, malev, animism.

Keskaeg

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib Balti ristiõja põhjusi, käiku ja tulemusi erinevate osaliste vaatenurgast;
- 2) tunneb muutusi Vana-Liivimaa riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil; iseloomustab suhteid naaberriikidega;
- 3) analüüsib Jüriöö ülestõusu tähtsust ja tähendust ajaloolise narratiivina;
- 4) iseloomustab Eesti keskaja ühiskonda: läänikord, talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, käsitöö ja kaubandus, eluolu linnades; loob seoseid Eesti ja Euroopa ajaloo vahel keskajal;
- 5) iseloomustab Eesti keskaja kultuuri põhijooni ning mõistab ristiusu mõju Eesti kultuurile, vaimuelule ja väärtushinnangute muutumisele; mõistab kultuurilist järjepidevust;
- 6) analüüsib kriitiliselt keskaja kroonikaid ja teisi teabetekste;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Vana-Liivimaa, Liivi Ordu, vasallkond, mõis, teoorjus, sunnismaisus, adramaa;
- 8) teab, kes olid Lembitu, Kaupo, piiskop Albert ja kroonik Henrik, ning iseloomustab nende tegevust.

Üleminekuaeg keskajast uusaega

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) iseloomustab rahvusvahelisi suhteid Läänemere piirkonnas 16. sajandil; võrdleb suurriikide mõju Läänemere piirkonnas 16. sajandil;
- 2) selgitab Liivi sõja eellugu, käiku ja tulemusi; analüüsib ning hindab allikate alusel sõja osaliste tegevust;
- 3) teab muutusi riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil sõdade ajal;
- 4) iseloomustab reformatsiooni mõju ja tähtsust eesti kultuuriloos; analüüsib muutusi mentaliteedis ning vaimuelus;
- 5) teab, kes olid Balthasar Russow, Ivan IV ja Woltervon Plettenberg, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu:

Esiaeg. Üldajalooline taust

Antropogeneesi põhijärgud. Inimasustuse levik maailmas. Jääaeg ja selle taandumine. Inimasutuse algus Euraasia põhjaosas.

Tähtsamad arheoloogilised kultuurid. Muinasaja allikad ja nende uurimine.

Kiviaja kultuurid Eestis. Kunda kultuur, kammkeraamika kultuur, nõorkeraamika ehk venekirveste kultuur - elanike peamised tegevusalad ning kultuuri iseloomustavad muistised.

Metalliaeg. Pronksiaeg. Asva kultuur. Rauaaeg. Põlispõllundus, kalmed, linnused.

Suhted naabritega. Idaslaavlased, balti hõimud, viikingid. Rahvusvaheliste kaubateede kujunemine ja Eesti.

Eesti esiaja lõpul. Sotsiaalne kihistumine. Maakonnad ja kihelkonnad. Linnused. Külad ja elamud. Muinasusund ja ristiusu levik Eestis. Muinasusundi seos loodusega. Vanimad teated ristiusu levikust Eestis.

2. Keskaeg. Üldajalooline taust

Paavsti võim ja hegemonistlikud taotlused: ristisõdade põhjused ja peasuunad. Läänemere maade ristiusustamine. Keskaegne kolonisatsioon. Lääne-Euroopa ühiskonna eeskujud Eesti keskaja ühiskonna kujunemisel.

Muistne vabadusvõitlus. Balti ristisõdade põhjused. Muistse vabadusvõitluse käik. Eestlaste lüüasaamise põhjused ja tagajärjed. Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana.

Vana-Liivimaa riigid. Riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Seisused. Maapäev. Vana-Liivimaa riikide omavahelised suhted ja suhted naabritega. Jüriöö ülestõus, selle põhjused ja tagajärjed.

Keskaja ühiskond Eestis. Läänikorraldus. Mõisate rajamine. Sunnismaisuse ja teoorjuse kujunemine.

Keskaegsed linnad Eestis. Linnade valitsemine. Käsitöö, kaubandus, Hansa Liit. Gildid ja tsunftid. Eluolu linnas.

Kirik ja kultuur. Vaimulikud ordud ja kloostrid. Arhitektuur.

3. Ülemineku-aeg keskajast uusaega. Üldajalooline taust

Tugeva keskajavõimuga riikide kujunemine Läänemere regioonis.

Reformatsioon Eestis. Haridusolud. Eestikeelse trükisõna algus.

Liivi sõda. Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis. Liivi sõja eellugu, käik ja tulemused.

Eesti kolme kuningriigi valduses. Riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Vastureformatsioon.

Kultuuri areng. Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana. Reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju vaimuelule.

Õppekirjandus

1. M.Laur, A.Mäesalu jt. Eesti ajalugu I -õpik. Avita 2005 või

A. Kriiska, A. Mäesalu, A.Selart, I. Põltsam-Jürjo, Pärtel Piirimäe Eesti ajalugu I-õpik. Avita 2014

Üldajaloo teadmise saamiseks kasutatakse järgmisi õpikuid:

2. M.Kõiv, Inimene, ühiskond, kultuur I . Vanaaeg – õpik. Avita 2006

3. M.Kõiv, M.Laur. Inimene, ühiskond, kultuur II . Keskaeg – õpik. Avita 2007

4. M. Laur, T.Tannberg. Inimene, ühiskond, kultuur III . Uusaeg – õpik. Avita 2009

III kursus „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“

Rootsi aeg

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab, kuidas toimus Rootsi võimu järkjärguline kehtestamine kogu Eesti alal;
- 2) iseloomustab Rootsi poliitikat Eesti- ja Liivimaal ning annab sellele allikate ja teabetekstide põhjal hinnangu; hindab allikate usaldusväärsust;
- 3) iseloomustab talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal;
- 4) mõistab luterluse mõju ja Rootsi aja tähtsust eesti kultuuri ja hariduse arengus, ajaloos ning tänapäeval;
- 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid rüütelkond, reduktsioon, vakuraamat, piiblikonverentsid, Vastne Testament, Academia Gustaviana;
- 6) teab, kes olid Bengt Gottfried Forselius, Gustav II Adolf, Johan Skytte ja Karl XI, ning iseloomustab nende tegevust.

Eesti XVIII sajandil

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) selgitab Põhjasõja põhjusi, tulemusi ja mõju;
- 2) iseloomustab Balti erikorda ning selle mõju Eesti arengule;
- 3) analüüsib allikate ja teabetekstide alusel talurahva majandusliku olukorra ning õigusliku seisundi muutumist;
- 4) analüüsib rahvastiku protsesse mõjutanud tingimusi;
- 5) analüüsib Euroopa valgustusideede mõju eesti vaimuelule;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid balti erikord, restitutsioon, asehalduskord, vennastekogud;
- 7) teab, kes olid Karl XII, Peeter I, Katariina II, Anton Thor Helle ja August Wilhelm Hupel, ning iseloomustab nende tegevust.

Eesti XIX sajandil ja XX sajandi algul

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab, kuidas muutus talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, ning selgitab majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid;
- 2) mõistab ärkamisaja tähendust ja tähtsust ning selle mõju kodanikuühiskonna kujunemisele Eesti ajaloos;
- 3) iseloomustab rahvusliku liikumise eeldusi ja seoseid Euroopaga;
- 4) teab, millised olid tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ning kes olid rahvusliku liikumise eestvedajad; analüüsib allikate alusel rahvusliku liikumise ettevõtmisi ja ideid;
- 5) iseloomustab muutusi Eesti ühiskonnas ja ühiskondlik-poliitilise mõtte arengut XIX sajandi lõpul ning loob seoseid omariikluse kujunemisega;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid estofiil, ärkamisaeg, rahvuslik liikumine, venestamine, Aleksandrikool;
- 7) teab, kes olid Karl Ernst von Baer, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Johann Voldemar Jannsen, Jakob Hurt, Carl Robert Jakobson, Lydia Koidula ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu:

1. Rootsi aeg. Üldajalooline taust

Rootsi suurriigi ajastu.

Rootsi keskvoim ja baltisaksa aadel

Majanduslik areng. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Reduktsioon ja selle tulemused. Manufaktuuride teke. Kaubandus.

Vaimuelu ja kultuur. Luterlus riigiusuna. Esimesed gümnaasiumid. Ülikooli asutamine Tartus. Rahvaharidus. Eestikeelse kirjasõna levik.

2. Eesti XVIII sajandil. Üldajalooline taust

Venemaa euroopastumine XVIII sajandil. Katariina II valgustatud absolutism.

Põhjasõda. Põhjasõja põhjused, käik ja tulemused.

Rahvastikuprotsessid Eestis XVI- XVIII sajandil. Sõdade, haiguste, olmetingimuste ja näljahädade mõju rahvastikule.

Balti erikord. Vene keskvoim ja baltisaksa seisuslik omavalitsus. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Asehalduskord.

Vaimuelu XVIII sajandil. Baltisaksa kultuur ja talurahvakultuur. Rahvaharidus. Pietism ja valgustus.

3. Eesti XIX sajandil ja XX sajandi algul. Üldajalooline taust - moderniseeruv Euroopa

Industriaalühiskonna kujunemine, rahvuslik liikumine. Venemaa XIX sajandil ja XX sajandi algul. Talurahva vabanemine. Pärisorjuse kaotamine Eestis. Talurahva omavalitsuse kujunemine. Talude pärieksostmine. Usuvahetusliikumine.

Ärkamisaeg. Eelärkamisaeg.

Estofiilid. Tartu ülikool XIX sajandil. Estofiilid. Eesti haritlaskonna kujunemise algus.

Seltsiliikumine. Tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ja nende eestvedajad, erimeelsused eesmärkide saavutamisel.

Moderniseeruv Eesti. Majanduse areng. Raudteede ehitamine, selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Põllumajanduse areng. Talurahva kihistumine.

Venestusaeg. Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile. Venestusaja mõju haridusele, kultuurile ja rahvuslikule liikumisele.

Rahvusliku professionaalse kultuuri kujunemine. Kultuur ja haridus sajandivahetusel

Uus rahvuslik tõus. Poliitilised rühmitused Eestis. 1905. aasta sündmused ja nende mõju ühiskonnale.

Õppekirjandus

1. M.Laur, A.Mäesalu jt. Eesti ajalugu I ja -õpik. Avita 2005 või

A. Kriiska, A. Mäesalu, A.Selart, I. Põltsam-Jürjo, Pärtel Piirimäe Eesti ajalugu I-õpik. Avita 2014

2. Pajur, T.Tannberg. Eesti ajalugu II – õpik. Avita 2006

Üldajaloo teadmise saamiseks kasutatakse järgmisi õpikuid:

3. M. Laur, T.Tannberg. Inimene, ühiskond, kultuur III . Uusaeg – õpik. Avita 2009

4. M.Laar, L.Vahre – Lähiajalugu gümnaasiumile I - õpik. AVITA 2006

IV kursus „Lähiajalugu I - Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel“

Maailm Esimese maailmasõja eel

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) iseloomustab suurriikide arenguhooni ja rolli muutumist rahvusvahelistes suhetes;
- 2) teab suurriikide sõjalis-poliitilisi blokke ning analüüsib Antanti ja Kolmikliidu taotlusi;
- 3) tunneb maailma poliitilist kaarti enne Esimest maailmasõda: näitab kaardil suurriikide sõjalistesse blokkidesse kuuluvaid riike, koloniaalimpeeriume;
- 4) iseloomustab maailma majanduse arenguhooni; analüüsib teaduse ja tehnika mõju;
- 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid imperialism, monopol, Antant, Kolmikliit.

Esimene maailmasõda

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi;
- 2) analüüsib Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule;
- 3) analüüsib Eesti omariikluse saavutamise eeldusi ja protsessi;
- 4) teab Eesti Vabadussõja sündmusi ning kirjeldab sõja käiku kaardi alusel;
- 5) mõistab Vabadussõjaja Tarturahutähendust Eesti Vabariigi kindlustumisel;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Veebruarirevolutsioon, autonoomia, Asutav Kogu, Landeswehr, Tartu rahu;
- 7) teab, kes olid Nikolai II, Vladimir Lenin, Jaan Poska, Johan Laidoner ja Konstantin Päts, ning iseloomustab nende tegevust.

Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib ja võrdleb rahvusvahelisi suhteid 1920. ja 1930. aastail ning teab muutuste põhjusi;
- 2) teab ja iseloomustab rahvusvahelisi kriise: Kaug-Ida, Etioopia, Hispaania kodusõda;
- 3) iseloomustab majanduse arengut maailmasõdadevahelisel perioodil ning selgitab majanduskriisi põhjusi ja mõju;

- 4) analüüsib ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurest ühiskonda;
- 5) analüüsib Eesti ühiskonna poliitilist arengut 1920. ja 1930. aastail, selgitab autoritarismi kujunemise põhjusi ja mõju ühiskonnale ning iseloomustab vaikivat ajastut;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, kommunism, NSVL, fašism, natsionaalsotsialism, Rahvasteliit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, vabadussõjalased;
- 7) teab, kes olid Jossif Stalin, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Franklin D. Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.

Teine maailmasõda

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib rahvusvahelisi suhteid Teise maailmasõja eel;
- 2) iseloomustab Teise maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- 3) iseloomustab sõjategevust kaardi järgi;
- 4) teab Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemislugu;
- 5) analüüsib Teise maailmasõja mõju Eesti ajaloole;
- 6) teab, kes olid Winston Churchill, Charles de Gaulle, Dwight Eisenhower, Georgi Žukov, Johannes Vares ja Otto Tief, ning iseloomustab nende tegevust;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Anšluss, Müncheni konverents, MRP, baaside leping, okupatsioon, suvesõda, Atlandi harta, ÜRO.

Õppesisu:

1. Maailm Esimese maailmasõja eel. Suurriikide arenguhooni

Poliitiliste süsteemide erinevused, Venemaa.

Maailma majandus. Teadusrevolutsioon, monopolid, kapitali eksport, vabaturumajandus ja protektsionism.

Suurriikide liidud. Kujunemise põhjused ja tagajärjed.

2. Esimene maailmasõda

Esimese maailmasõja põhjused. Sõdivad pooled ja tähtsamad sõjatandrid.

Esimese maailmasõja tagajärjed. Impeeriumide lagunemine, uute rahvusriikide sünd Euroopas, uus maailmakord ja Rahvasteliit.

Eesti iseseisvumine. Eeldused, iseseisvumine, Vabadussõda, Tartu rahu.

3. Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid. Euroopa-kesksus ning rahvusvahelised suhted

1920ndad aastad – demokraatia levik ja patsifism

Demokraatia põhijooned Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA näitel. Poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

Majanduskriis. Põhjused, levik ja mõju, Roosevelti uus kurss.

Autoritarism, totalitarism. Fašism, natsionaalsotsialism, kommunism. Diktatuuride iseloomulikud jooned, eripärad ja levik: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

Uute konfliktide kujunemine, kriisikolled. Sõjakad 30ndad: põhjused ja tagajärjed

Eesti tee demokraatilt autoritarismile. Poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

4. Teine maailmasõda. Teine maailmasõda kui Esimese maailmasõja jätk.

Teise maailmasõja põhjused: Saksamaa, Nõukogude Liidu ja Jaapani agressiivne välispoliitika ning demokraatlike Lääneriikide lepituspoliitika nurjumine.

Sõdivad pooled. Saksamaa ja tema liitlased. Hitleri-vastane koalitsioon ja selle kujunemine: Atlandi harta, Teherani, Jalta ja Potsdami konverentside tähtsus.

Tähtsamad sõjatandrid ja lahingud. Rinded, tähtsamaid lahingud (Pearl Harbor, Moskva, Midway, Stalingrad, Kursk, El-Alamein, Normandia dessant).

Teise maailmasõja tulemuste vastuolulisus. Sõja tagajärjed maailma poliitilisele, majanduslikule ja ideoloogilisele arengule.

Eesti Teises maailmasõjas. Iseseisvuse kaotamine, okupatsioonid, sõjakaotused ja -kahjud, sõja

mõju inimeste elukäikudele. Pagulaskond.

Õppekirjandus

1. Pajur, T. Tannberg. Eesti ajalugu II – õpik. Avita 2006
2. M. Laar, L. Vahre – Lähiajalugu gümnaasiumile I - õpik. AVITA 2006

V kursus „Lähiajalugu II - Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel“

Külm sõda

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib külma sõja põhjusi ja kujunemist ning teab avaldumisvorme;
- 2) analüüsib külma sõja kriiside tekkimise põhjusi ning osaliste taotlusi ja tulemusi;
- 3) analüüsib rahvusvahelist olukorda külma sõja ajal;
- 4) iseloomustab kahe Saksa riigi arengut külma sõja ajal;
- 5) teab, kes olid Harry Truman, John F. Kennedy, Nikita Hruštšov, Fidel Castro, Konrad Adenauer ja Willy Brandt, ning iseloomustab nende tegevust;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid külm sõda, kriisikolle, NATO, VLO, võidurelvastumine, raudne eesriie.

Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib demokraatlike riikide arengu põhijooni;
- 2) teab Euroopa integratsiooni kujunemist ja põhietappe;
- 3) teab, kes olid Ronald Reagan ja Robert Schumann, ning iseloomustab nende tegevust;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu, OSCE.

NSVL ja kommunistlik süsteem

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib kommunistliku süsteemi kujunemislugu ja põhijooni;
- 2) iseloomustab NSVLi ühiskonnaelu arengut;
- 3) analüüsib kommunistliku süsteemi kriiside põhjusi ja tagajärgi;
- 4) analüüsib Eesti ühiskonna arengut Nõukogude okupatsiooni ajal;
- 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kollektiviseerimine, industrialiseerimine, stalinism, sula, stagnatsioon, dissidentlus, Brežnevi doktriin, plaanimajandus, sotsialismileer, liiduvabariik, kultuurirevolutsioon;
- 6) teab, kes olid Jossif Stalin, Nikita Hruštšov, Leonid Brežnev, Mao Zedong, Johannes Kabin, Aleksander Dubcek ja Lech Walesa, ning iseloomustab nende tegevust.

Maailm sajandivahetusel

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib kommunistliku süsteemi lagunemise põhjusi;
- 2) teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil pärast külma sõja lõppu;
- 3) analüüsib jõudude vahekorra muutusi rahvusvahelistes suhetes ning uute pingekollete kujunemist;
- 4) analüüsib Eesti iseseisvusetastamist ning teab riikluse ülesehitamise käiku;
- 5) selgitab Eesti integreerumist Euroopasse ja maailma;
- 6) teab, kes olid Ronald Reagan, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, George Bush, Helmut Kohl, Vaclav Havel, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid perestroika, glasnost, laulev revolutsioon, Rahvarinne, Balti kett, interrinne, ERSP, Eesti Kongress, Põhiseaduse Assamblee.

Õppesisu:

1. Külma sõda. Külma sõja kujunemine ja selle avaldumise vormid

Võidurelvastumine, liidud.

Kriisid. Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid.

Kahepooluseline maailm. USA ja NSVLi vastasseis.

Lõhestatud Saksamaa. Lõhestamine, kahe Saksa riigi vahelised suhted.

2. Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda.

Demokraatlike riikide arengu põhijooned

USA. Poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

Ühise Euroopa integratsiooni otsingud. Euroopa integratsioon.

3. NSVL ja kommunistlik süsteem

Kommunistliku süsteemi kujunemine.

Ida-blokk. Poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu

Moskva poliitika ja kriisid. Ungari ülestõus, Praha kevad, Poola kriisid, solidaarsus.

NSVL. Stalinism, sula, stagnatsioon.

Eesti NSV. Ühiskond, majanduse areng, rahvastik, vastupanu vormid, suhted väliseestiga.

4. Maailm sajandivahetusel. NSVLi ja kommunistliku süsteemi lagunemine

Berliini müüri langemine, majanduslikud ja poliitilised reformid NSVLis. Kommunistliku bloki lagunemise ja kommunistlike ideede krahhi mõju väärtushinnangutele.

Külma sõja lõpp ja geopoliitilised muudatused. Poliitilise kaardi muutumine, uus jõudude vahekord maailmas.

Eesti iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, riikluse taastamine. Integratsioon Euroopasse ja maailma

Uued pingekolled. Balkani kriis

Õppekirjandus

1. Pajur, T. Tannberg. Eesti ajalugu II – õpik. Avita 2006

2. M. Laar, L. Vahtre – Lähiajalugu gümnaasiumile II - õpik. AVITA 2006

VI kursus „Lähiajalugu III - 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm“

Eluolu ja kultuur

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab tähtsamate ideoloogiate põhiseisukohti ja iseloomustab nende mõju ühiskonnale;
- 2) teab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning iseloomustab nende rakendumist igapäevaelus;
- 3) analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega.

Sõja ja rahu küsimus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib, mis asjaoludel kujunesid ja muutusid inimeste hoiakud ning väärtushinnangud sõja ja rahu küsimuses 20. sajandi jooksul;
- 2) analüüsib rahvusvaheliste organisatsioonide rolli riikidevahelistes suhetes;
- 3) teab Lähis-Ida kriisikolde kujunemise põhjusi, selgitab kriisi olemust ja püüdeid seda lahendada;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid desarmeerimine, võidurelvastumine, patsifism.

Inimsusevastased kuriteod

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) selgitab, millised arengusuunad ühiskonnas tegid võimalikuks inimsusevastaste kuritegude toimepaneku;

- 2) mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust ning nende taunimise ja vältimise vajalikkust;
- 3) teab inimsusevastaste kuritegude toimepanemiseviise ja nende tagajärgi;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid genotsiid, holokaust, küüditamine, GULAG.

Muu maailm

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) iseloomustab koloniaalsüsteemi toimimist, selle lagunemise põhjusi ja tagajärgi;
- 2) analüüsib uute vastasseisude kujunemist maailmas pärast külma sõja lõppu.

Õppesisu:

1. Eluolu ja kultuur. Ühiskondlikud liikumised ja ideoloogiad, vormid

Sotsialism, liberalism,

noorsooliikumine, neegriliikumine, feminism, keskkonnakaitse.

Ühiskondlike liikumiste ja ideoloogiate avaldumine kultuuris.

Muutused eluolus. Viktoriaanliku maailma lagunemine, naiste emantsipatsioon, spordi populaarsuse kasv, mood, massikultuur, kodumasinad.

Teaduse ja tehnika areng. Autoajastu, raadio, televisioon, arvuti ja internet, kosmoseajastu.

Kultuurivaldkondade arengu iseloomulikud jooned. Vaimse murrangu ilmingud kunstis, kirjanduses, arhitektuuris, muusikas.

Multikultuursuse kontseptsioon

Poliitiliste olude mõju Eesti kultuurile ja eluolule

2. Sõja ja rahu küsimus. Suhtumine sõdadesse

Patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõja oht

Rahvusvahelised organisatsioonid. Rahvasteliit, ÜRO, NATO, uue maailmakorra loomise katsed.

Konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel

Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös

3. Inimsusevastased kuriteod

Massikuritegude ideoloogilised alused ja psühholoogilised juured.

Kommunismikuriteod. Näidiskohtuprotsessid, küüditamised, GULAG

Natsismikuriteod. Koonduslaagrid, holokaust

Genotsiid, etnilised puhastused

Inimsusevastased kuriteod Eestis.

4. Muu maailm. Koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed

Uute vastasseisude kujunemine, terrorism

Islamimaailma aktiveerumine ja vastuolud läänega

Õppekirjandus

1. Pajur, T. Tannberg. Eesti ajalugu II – õpik. Avita 2006
2. M. Laar, L. Vahre – Lähiajalugu gümnaasiumile I-II õpik. AVITA 2006

Valikkursus „Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat“

Kursuse lühikirjeldus: valikkursus koosneb üheksast teemast. Kursust võib õpetada ülevaadena kõigist teemadest või käsitleda valikuliselt vähemalt nelja teemat sügavamalt. Valikkursuse õppe- ja kasvatusesmärgid, õppetegevus, hindamine ja füüsiline õpikeskkond lähtuvad ajaloo ainekava põhimõtetest.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpus õpilane:

- 1) iseloomustab ja võrdleb väljaspool Euroopat asuvate tsivilisatsioonide ühiskonda, kultuuri ja vaimulaadi ning mõistab ajaloolise arengu järjepidevust;
- 2) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ja teadvustab oma rolli kultuuripärandi säilitajana;
- 3) analüüsib ideoloogiliste ja tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ning väärtushinnangutele;
- 4) analüüsib ja võrdleb tsivilisatsioone Euroopas ning väljaspool Euroopat, toob esile sarnasusi ja erinevusi ning leiab näiteid vastastikuste mõjude kohta tsivilisatsioonide arengus;
- 5) kasutab erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning hindab allika või käsitluse usaldusväärsust;
- 6) suudab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära

Õpitulemused

Esiaeg ja tsivilisatsioonide teke

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) iseloomustab esiaja arengujärke ja saavutusi ning analüüsib seoseid ja järjepidevust arengus;
- 2) teab antropogeneesi põhijärke ja analüüsib erinevaid käsitlusi inimese kujunemisest;
- 3) analüüsib tsivilisatsioonide kujunemise põhjusi ja arengut, iseloomustab näidete kaudu tsivilisatsioonide peamisi tunnuseid;
- 4) teab esiaja allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi esiaja arengu kohta;
- 5) näitab kaardil varajaste tsivilisatsioonide asualasid.

Õpitulemused

Egiptus

ursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib Egiptuse riiklust, ühiskonda ja igapäevaelu, loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) iseloomustab näidete kaudu Egiptuse kultuuripärandit ning religiooni, teaduse ja kirja arengut;
- 3) teab Egiptuse ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Egiptuse ajaloo kohta.

Õpitulemused

Mesopotaamia ja Ees-Aasia

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) analüüsib riiklust, ühiskonda ja igapäevaelu Mesopotaamias ja Ees-Aasias ning loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) iseloomustab näidete kaudu Mesopotaamia ja Ees-Aasia kultuuripärandit ning religiooni, kirja, kirjanduse ja teaduse arengut;
- 3) tunneb iisraeli rahva ajaloo põhisündmuse ja monoteistliku religiooni kujunemist;
- 4) teab olulisemaid kirjalikke allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Mesopotaamia ja Ees-Aasia ajaloo kohta.

Õpitulemused

Kreeta-Mükeene

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb Kreeta-Mükeene perioodi kui varaseimat ajajärku Kreeka ajaloos;
- 2) iseloomustab Kreeta-Mükeene ühiskonda ja selle mõju hilisemale Kreeka tsivilisatsioonile;
- 3) teab Kreeta-Mükeene ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Kreeka ajaloo kohta.

Õpitulemused

India

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb India ajaloo tähtsamaid arengujärke Induse tsivilisatsioonist Euroopa kolonisatsiooni alguseni ning loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) analüüsib India ühiskonda, eluolu, religioone ja kultuuripärandit;
- 3) teab India ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi India ajaloo kohta;

Õpitulemused

Hiina

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb Hiina ajaloo peamisi arengujärke tsivilisatsiooni tekkest kuni keisririigi lõpuni ning loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) iseloomustab Hiina ühiskonda, eluolu, religiooni ja kultuuripärandit;
- 3) teab Hiina ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Hiina ajaloo kohta.

Õpitulemused

Ameerika

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb Kesk-Ameerika ja Andide tsivilisatsioonide peamisi arengujärke nende tsivilisatsioonide tekkest kuni eurooplaste koloniaalvallutuseni, loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) iseloomustab ja võrdleb Kesk-Ameerika ning Andide tsivilisatsioonide ühiskonda, eluolu, religiooni ja kultuuripärandit;
- 3) teab Ameerika põlisrahvaste (maiade, inkade, asteekide) ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Ameerika varasemate tsivilisatsioonide kohta.

Õpitulemused

Araabia maad

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb islami teket ja levikut Aasias ja Vahemere maades ning iseloomustab islami mõju ühiskonnale;
- 2) analüüsib araabia kultuuripärandit, toob näiteid araabia kultuuri mõju kohta Euroopale, loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 3) teab araabia allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi araabia maade ajaloo kohta.

Õpitulemused

Aafrika tsivilisatsioonid

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb tähtsamaid Aafrika kultuure ning loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) iseloomustab Aafrika põlisrahvaste kultuuride erijooni;
- 3) teab Aafrika ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Aafrika ajaloo kohta.

Õppesisu:

1. Esiaeg ja tsivilisatsioonide teke

Esiaja arengujärgud ja saavutused. Antropogeneesi põhijärgud ja inimese kujunemine; inimese põlvnemine. Inimene ja loodus. Mõtlemise ja kõne tekkimine. Kunsti alged. Inimkonna arengu ebaühtlus. Kütid, kalastajad ja korilased. Maaharijad ja karjakasvatavad. Metallide kasutuselevõtt.

Tsivilisatsioonide peamisi tunnuseid; esimesed asulad

2. Egiptus

Egiptuse riiklus, ühiskond ja igapäevaelu. Egiptuse kultuuripärand ja kirja areng; Riigi tekkimine. Ühiskond ja eluolu. Religiooni põhijooned. Surnutekultus. Kirjandus. Teadus. Egiptus tänapäeval

3. Mesopotaamia ja Ees-Aasia

Riiklus, ühiskond ja igapäevaelu Mesopotaamias ja Ees-Aasias.

Mesopotaamia ja Ees-Aasia kultuuripärand ning religioon, kiri, kirjandus ja teadus;

Iisraeli rahva ajaloo põhisündmused ja monoteistliku religiooni kujunemine;

Sumeri linnriigid: ühiskond ja eluolu. Semiidid. Vana-Babüloonia. Hammurabi koodeks. Babüloonia ühiskond ja eluolu. Assüüria. Uus-Babüloonia. Babüloni ehitised. Religiooni põhijooned. Kangelaseepika ja Gilgameš. Teadus. Indoeurooplased, küsimus nende päritolust. Hetiidi impeerium. Pärsia impeerium. Foiniikia ja Iisrael: Foiniikia linnriigid, kaubandus ja meresõit. Kultuurikontaktid.

Israael: ülevaade iisraeli rahva ajaloost. Monoteismi kujunemine ja Vana Testament. Mesopotaamia ja Ees-Aasia alad tänapäeval

4. Kreeta-Mükeene

Kreeta-Mükeene perioodi üldiseloomustus;

Kreeta ja Mükeene ühiskond ja selle mõju hilisemale Kreeka tsivilisatsioonile;

Arheoloogilised kaevamised: Knossos, Mükeene, Trooja. Kiri, selle dešifreerimise tulemused. Naiste positsioon Kreetal.

5. India

India ajaloo tähtsamaid arengujärgud Induse tsivilisatsioonist Euroopa kolonisatsiooni alguseni.

India ühiskond, eluolu, religioonid ja kultuuripärand;

Induse kultuur. Aarjalaste sisseränd. Riikluse ja ühiskonna areng. Kastid. Veedad. Brahmanism. Budism. Hinduism. Sanskrit. Kirjandus. Teadus. Kunst. Islami levik Indias. India tänapäeval.

6. Hiina

Hiina ajaloo peamisi arengujärgud tsivilisatsiooni tekkest kuni keisririigi lõpuni.

Hiina ühiskond, eluolu, religioon ja kultuuripärand.

Vana-Hiina tsivilisatsiooni kujunemine. Keisririigi teke. Riigi ja ühiskonna korraldus. Ametnikkond.

Religioon ja filosoofia: konfutsianism, taoism. Hieroglüüfkiri. Kirjandus. Teadus. Leiutised. Kunst.

Hiina tänapäeval

7. Ameerika

Kesk-Ameerika ja Andide tsivilisatsioonide peamisi arengujärgud nende tsivilisatsioonide tekkest kuni eurooplaste koloniaalvallutuseni.

Kesk-Ameerika ning Andide tsivilisatsioonide ühiskond, eluolu, religiooni ja kultuuripärand;

Kesk-Ameerika tsivilisatsioon: maiad, asteegid. Andide tsivilisatsioon: inkad. Riigi ja ühiskonna korraldus. Religioon. Tähtsamad kultuurisaavutused. Ameerika tsivilisatsioonide häving.

8. Araabia maad

Islami teke ja levik Aasias ja Vahemere maades ja islami mõju ühiskonnale.

Araabia kultuuripärand.

Muhamed. Koraan. Religiooni osa igapäevaelus. Abielu ja perekond. Sunna. Islami uskumused ja tavad. Sunniidid, šiiidid. Araabia vallutused, Araabia kalifaat ja selle lagunemine. Eri rahvaste kultuuri ühtesulamine. Arhitektuur. Kirjandus. Teadus. Araabia kultuuri mõjud Aasia ja Euroopa kultuurile. Araabia maad tänapäeval.

9. Aafrika tsivilisatsioonid

Tähtsamad Aafrika kultuurid ja nende erijooned: Etioopia riik ja kultuur. Lääne-Aafrika kultuurid: Ghana ja Mali, kontaktid Vahemere maadega; Joruba kultuur. Zimbabwe kultuur. Aafrika langemine Euroopa riikide võimu alla. Kolonisatsiooni tagajärjed Aafrikale. Aafrika tänapäeval

Valikkursus „Üldajalugu – Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu“

Kursuse lühikirjeldus: valikkursus koosneb seitsmest temast. Kursust võib õpetada ülevaatenähtena kõigist temadest või käsitleda valikuliselt vähemalt nelja teemat sügavamalt. Valikkursuse õppe- ja kasvatusesmärgid, õppetegevus, hindamine ja füüsiline õpikeskkond lähtuvad ajaloo ainekava põhimõtetest.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpus õpilane:

- 1) eristab Euroopa kultuuriareaale, selgitab nende eripära kujunemise põhjusi ja ajaloolisi tagamaid ning tähtsust Euroopa ajaloo kujunemisel ja seoseid tänapäevaga;
- 2) analüüsib Euroopa riikide ühiskonda, kultuuri ja vaimulaadi, arengu sarnasusi ja erinevusi, vastastikuseid seoseid ning ajaloolise arengu järjepidevust;
- 3) tunneb Ameerika Ühendriikide ajaloo põhijooni ning selle seost Euroopa ajalooga;
- 4) analüüsib Euroopa ajaloo mõju Eestile ning seostab Eesti ajalugu Euroopa ajaloo üldiste protsessidega poliitikas, majanduses ja kultuuris;
- 5) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning teadvustab oma rolli kultuurikandjana ja kultuuripärandi säilitajana;

- 6) analüüsib ideoloogiliste ja tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ja väärtushinnangutele; analüüsib riikidevahelist koostööd ning konfliktide lahendamise viise; 7) kasutab erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, mõistab ajaloosündmuste ja - protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning hindab allika või käsitluse usaldusväärsust;
- 8) rekonstrueerib minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära.

Õpitulemused

Euroopa rahvastik, majandus ja kommunikatsioon

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) nimetab Euroopa rahvaarvu muutumist mõjutanud tegureid ning analüüsib seoseid rahvaarvu muutumise ja valitseva peremudeli vahel;
- 2) kirjeldab Euroopa ühiskonna valitsemise põhijooni erinevatel ajastutel, analüüsib riikluse vormide muutumist, seisuslikku korraldust ja selle tähtsust ühiskonna valitsemisel ning modernse demokraatia kujunemist;
- 3) kirjeldab Euroopa majandusliku arengu põhijooni eri aegadel ning võrdleb Lääne- ja Ida-Euroopa majanduslikku arengut;
- 4) iseloomustab kommunikatsiooni ja meedia arengu põhijooni ning tähendust Euroopa kultuurilisele lõimumisele;
- 5) analüüsib rahvastiku-, majandus- ja kommunikatsiooniprotsesside mõju üksikisikule.

Õpitulemused

Prantsusmaa

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab Frangi riiki Prantsusmaa eelkäijana, tunneb Prantsuse riigi kujunemise olulisemaid etappe ja ühiskonnaelu muutumist;
- 2) teab reformatsiooni ajal katoliku usu püsijäämise põhjusi;
- 3) teab valgustusliikumise, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähendust Euroopa ajaloos taustal;
- 4) analüüsib Prantsusmaa ajaloo seoseid Euroopa ajaloo protsessidega;
- 5) väärtustab Prantsusmaa kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid generaalstaadid, pärtliöö, žirondiinid, jakobiinid, soo;
- 7) teab, kes olid Henri IV, kardinal Richelieu, Louis XIV, Napoleon Bonaparte ja Robespierre, ning iseloomustab nende tegevust.

Õpitulemused

Suurbritannia

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab normannide tähendust Inglismaa kujunemisel;
- 2) teab Inglismaa reformatsiooni eripära;
- 3) seletab parlamentarismi ning modernse demokraatia kujunemist;
- 4) selgitab Suurbritannia tõusu juhtivaks koloniaalvõimuks;
- 5) analüüsib Suurbritannia ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
- 6) väärtustab Suurbritannia kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Magna Charta, puritaanid ja independendid, õiguste bill, toorid ja viigid, tööstusrevolutsioon, tsartism;
- 8) teab, kes olid püha Patrick, William Vallutaja, Henry VIII, Elizabeth I, Cromwell ja Victoria, ning iseloomustab nende tegevust.

Õpitulemused

Saksamaa

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab Karl Suure keisririiki;
- 2) teab Saksamaa partikularismi põhjusi ja reformatsiooni osa selles;
- 3) iseloomustab Preisimaa ja Austria arengu põhijooni, sealhulgas valgustuslikke reforme nendes riikides;
- 4) iseloomustab Saksamaa ühinemist ja Saksa keisririigi arengut enne Esimest maailmasõda;
- 5) analüüsib Saksamaa ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
- 6) väärtustab Saksamaa kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 7) teab, kes olid Karl Suur, Karl V, Friedrich II, Maria Theresia, Joseph II, Metternich ja Otto von Bismarck, ning iseloomustab nende tegevust

Õpitulemused

Skandinaavia

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) iseloomustab Skandinaavia ajaloolise arengu sarnasust ja eripära võrreldes muu Euroopaga;
- 2) teab olulisemaid poliitilisi arengusuundi Läänemere regioonis tervikuna, poliitiliste jõudude vahetõrget ja selle muutumist;
- 3) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid viikingid, normannid, varjaagid, ruunikiri, saaga, Valhalla;
- 4) analüüsib Skandinaavia maade ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
- 5) väärtustab Skandinaavia maade kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 6) teab, kes olid Leif Eriksson, Knut Suur, Gustav I Vasa, Gustav II Adolf, Karl XI ja Karl XII, ning iseloomustab nende tegevust

Õpitulemused

Bütsants ja Venemaa

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab õigeusu kiriku kujunemist Bütsantsis ning Bütsantsi riigi ja ühiskonna põhijooni;
- 2) iseloomustab Venemaa ühiskonna arengu ja valitsemise eripära, püüdu euroopastumisele ning vastandumist Euroopale;
- 3) iseloomustab õigeusu mõju Venemaa arengule ja kultuurile ning seletab Moskva kui „kolmanda Rooma“ kontseptsiooni;
- 4) kirjeldab Vene ekspansionismi põhisuundi ja tulemusi;
- 5) analüüsib Bütsantsi ja Venemaa ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
- 6) väärtustab Bütsantsi ja Venemaa kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid patriarh, metropoliit, ikoon, kirillitsa, veetše, družina, opritsnina, vanausulised, dekabristid, slavofiilid, narodnikud;
- 8) teab, kes olid Justinianus, Rjurik, Vladimir Püha, Jaroslav Tark, Ivan IV Julm, Peeter I, Katariina II, Aleksander I, Aleksander II ja Pjotr Stolõpin, ning iseloomustab nende tegevust.

Õpitulemused

Ameerika Ühendriigid

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab ja seletab Ameerika Ühendriikide tekkimist ning valitsemise ajaloolisi juuri, eriti iseseisvussõja ja kodusõja tähendust ühiskonna arengule;
- 2) tunneb põhja, lõuna ja lääne eripära Ameerika ühiskonna arengus;
- 3) teab Ameerika Ühendriikide tähtsust majandusvabaduse ja sotsiaalsete reformide teostamisel 19. sajandi lõpul ning 20. sajandi algul;
- 4) analüüsib Ameerika Ühendriikide ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
- 5) väärtustab Ameerika Ühendriikide kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid iseseisvusdeklaratsioon, farmerlus, abolitsionism;

7) teab, kes olid George Washington, Thomas Jefferson ja Abraham Lincoln, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

1. Euroopa rahvastik, majandus ja kommunikatsioon

Rahvastiku-, majandus- ja kommunikatsiooniprotsesside mõju üksikisikule.

Rahvaarvu dünaamika ja seda mõjutanud tegurid. Perekond. Ühiskonna valitsemise põhijooned. Riikluse vormid ja nende muutumine. Seisuslik korraldus. Modernse demokraatia kujunemine. Majanduse arengu põhijooned. Lääne- ja Ida-Euroopa arengu erijooned. Kommunikatsiooni ja meedia areng. Euroopa kultuuriline lõimumine. Vabadus ja sõltuvus Euroopa ajaloos.

2. Prantsusmaa

Frangi riik. Keskaegne Prantsusmaa. Saja-aastane sõda. Reformatsioon Prantsusmaal. Hugenottide sõjad.

Absolutismi kujunemine Prantsusmaal. Louis XIV. Barokk-kultuuri õitseng.

Prantsusmaa revolutsiooni eelõhtul. Revolutsiooni põhietapid ja tagajärjed. Revolutsioonisõjad.

Napoleoni sõjad ja ümberkorraldused Euroopas. Bourbonide restauratsioon. Juulimonarhia. Teine keisririik. Pariisi Kommuun. Kolmas vabariik. Koloniaalpoliitika.

3. Suurbritannia

Inglismaa enne normannide vallutusi.

Keskaegne Inglismaa. Rooside sõda. Reformatsioon Inglismaal. Elizabeth I. Kuninga ja parlamendi vastasseis Charles I ajal. Kodusõja puhkemine, selle konfessionaalsed jooned. Cromwelli diktatuur. Restauratsioon.

Isikuvabaduse ja parlamentarismi kindlustumine 17. sajandi lõpul ja 18. sajandil.

Inglismaa tõus juhtivaks koloniaalvõimuks. Kuninganna Victoria ajastu. Parlamendireform. Iiri küsimus. „Hiilgav isolatsioon“ välispoliitikas. Briti koloniaalimpeerium.

4. Saksamaa

Karl Suure keisririik. Saksa Rahva Püha Rooma riik. Saksamaa partikularism. Kuurvürstid. Habsburgide valduste kasv Karl V ajal.

Reformatsiooni mõju Saksamaa arengule. Kolmekümneaastane sõda.

Brandenburgi-Preisimaa tõus. Friedrich II valgustatud absolutism. Austria Habsburgide võimu all. Türgi ekspansiooni tagasitõrjumine. Keiser Joseph II valgustuslikud reformid. Preisimaa häving ja uuenemine.

Rahvusluse tõus Saksamaal. 1848.- 1849. aasta revolutsioon. Saksamaa ühendamine. Saksa keisririik enne Esimest maailmasõda.

5. Skandinaavia

Skandinaavia ühiskond varakeskajal. Viikingid.

Ristiusustamine ja riikide teke. Skandinaavlaste muistne maailmapilt.

Kalmari unioon. Luteriusu kindlustumine Skandinaavia maades.

Rootsi suurvõimu ajastu Läänemere ruumis.

Skandinaavia maade arengu põhijooni pärast Põhjasõda)

6. Bütsants ja Venemaa

Bütsantsi riik ja ühiskond pärast Lääne-Rooma langemist. Kreekatoliku kiriku kujunemine. Bütsants ristisõdade ajastul. Türgi ekspansiooni algus. Konstantinoopoli langemine.

Slaavlased ja Kiievi riik. Keskaegne Novgorod. Venemaa Kuldhordi ülemvõimu all. Moskva kui „kolmas Rooma“. Ivan Julm ja opritšnina.

Vene ekspansionism 16.-19. sajandil ning selle tulemused.

Segaduste aeg ja Romanovite dünastia võimuletulek.

Õigeusu kirik vaimuelu kujundajana. Kirikulõhe.

Peeter I Venemaa euroopastajana.

Katariina II valgustatud absolutism. Aleksander I reformid. 1812. aasta Vene-Prantsuse sõda. Detsembrimäss.

Läänlased ja slavofiilid. Aleksander II ja pärisorjuse kaotamine. Terrorism. Narodniklus. Moderniseerimine, rahvuslus ja venestamine.

7. Ameerika Ühendriigid

Põhja-Ameerika koloniseerimine. Inglismaa ja Prantsusmaa rivaliteet Põhja-Ameerikas. Inglise kolooniate lahkulöömine ning Ameerika Ühendriikide iseseisvussõda. Poliitiline süsteem. Uute territooriumide hõlvamine läänes. Orjanduse küsimus. Lõuna ja põhja eripära. Kodusõda ja selle tagajärjed. Lõuna rekonstruktsioon.

Tööstuslik tõus.

Reformid majandusvabaduse tagamiseks ja sotsiaalsete olude parandamiseks

Valikkursus „Arheoloogia“

Kursuse lühikirjeldus: valikkursus koosneb kahest laiemast temast – arheoloogia ja muinsuskaitse. Arheoloogias käsitletakse nii arheoloogia meetodeid, arheoloogide tööd kui ka erinevaid kultuure, mida saab arheoloogia allikmaterjali põhjal uurida. Valikkursuse õppe- ja kasvatusesmärgid, õppetegevus, hindamine ja füüsiline õpikeskkond lähtuvad ajaloo ainekava põhimõtetest.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpus õpilane:

- 1) iseloomustab ja võrdleb tsivilisatsioonide ühiskonda, kultuuri ja vaimulaadi ning mõistab ajaloolise arengu järjepidevust;
- 2) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ja teadvustab oma rolli kultuuripärandi säilitajana;
- 3) analüüsib ideoloogiliste ja tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ning väärtushinnangutele;
- 4) analüüsib ja võrdleb tsivilisatsioone, toob esile sarnasusi ja erinevusi ning leiab näiteid vastastikuste mõjude kohta tsivilisatsioonide arengus;
- 5) kasutab erinevaid teabeallikaid, sh arheoloogilist materjali, ajalookaarte ja rahvapärimest, seisukohti, mõistab ajaloosündmuste ja - protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning hindab allika või käsitluse usaldusväärsust;
- 6) suudab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) hakkab tundma huvi mineviku vastu, õpib tundma arheoloogia põhimõisteid ja allikatest lähtuvaid eripärasid analüüsimismeetodites;
- 2) Nimetab erinevaid muististe liike ja kirjeldab neid, teab olulisemaid kodukoha muistiseid ja hindab nende olukorda.
- 3) analüüsib inimeste mõju keskkonnale, väärtustab ümbritsevat keskkonda;
- 4) kirjeldab muististe uurimist ja inspeksiooni, teab erinevaid arheoloogilisi meetodeid ja nende sisu
- 5) Kirjeldab arheoloogi tööd ja saab aru selle spetsiifikast
- 6) Teab erinevaid arheoloogias kasutatavaid analüüse ja konserveerimismeetodeid
- 7) Selgitab arheoloogia interdistsiplinaarsust ja eksperimentaarheoloogiat näidete abil.
- 8) mõistab mineviku ja kaasaja seost;
- 9) õpib leidma, omandama, üldistama, tõlgendama, hindama, talletama, kasutama ja edastama arheoloogia alast teavet, hindab seda kriitliselt;
- 10) Teeb vahet mustal ja teaduslikul arheoloogial ning oskab põhjendada musta turu kahjulikkust
- 11) näeb ja sõnastada probleeme, esitada neist lähtuvalt küsimusi ja pakkuda lahendusteid;
- 12) tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi sh muinasajal, õpib oma arvamust kujundama ja põhjendama, oma tegevust analüüsima ja hindama, oma eksimusi nägema ja korrigeerima;

- 13) õpib konstrueerima ja oskab kirjeldada esemeliste allikate põhjal varasemaid ühiskondi (viikingid, Inglismaa, Egiptus)
- 14) On kursis erinevate arheoloogiliste avastustega ja teab kanaleid, kus neid uudiseid saada.
- 15) Teeb vahet vaimsel ja materiaalsel kultuuripärandil ning teadvustab ennast kui kultuuripärandi kandjat.
- 16) Nimetab Muinsuskaitse ameti tegevused ja teab, millal nende poole tuleb pöörduda.

Õppesisu

Arheoloogia. Kultuuripärand. Muistis: muististe liigid, kodukoha muistised ja nende olukord. Muististe uurimine, inspeksioon, pärandisäästlikud meetodid, kaevamine (sh eeltööd ja järeltööd), analüüsid, konserveerimine, esemete hoiutingimused, interdistsiplinaarsus – meetodid. Must arheoloogia – metallidetektorism. Arheoloogia suunad teaduses, eksperimentaarheoloogia. Arheoloogilised avastused. Salme muinaslaev. Viikingite, Inglismaa ja Egiptuse arheoloogiline materjal.

Muinsuskaitse: Muinsuskaitse, pärandikaitse, Muinsuskaitseamet. Vaimne ja materiaalne kultuuripärand – selle kaitse, mina kui pärandi kandja.